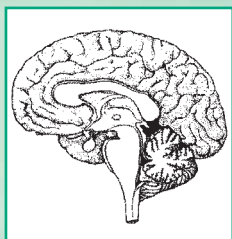

ISSN 2079-0325

DOI: <https://doi.org/10.36927/2079-0325>

Український Вісник Психоневрології

Ukrains'kyi VISNYK PSYKHONEVROLOHII

- Том 33, випуск 2 (123), 2025
- Volume 33, issue 2 (123), 2025

DOI: <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V33-is2-2025>

Український Вісник Психоневрології UKRAINS'KYI VISNYK PSYKHONEVROLOHII

Засновник і видавець: ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АСОЦІАЦІЯ НЕВРОЛОГІВ, ПСИХІАТРІВ І НАРКОЛОГІВ УКРАЇНИ», ДУ «ІНСТИТУТ НЕВРОЛОГІЇ, ПСИХІАТРІЇ ТА НАРКОЛОГІЇ ІМЕНІ П. В. ВОЛОШИНА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»

Founder and publisher: PUBLIC ORGANIZATION "ASSOCIATION OF NEUROLOGISTS, PSYCHIATRISTS AND NARCOLOGISTS OF UKRAINE", STATE INSTITUTION "P. V. VOLOSHYN INSTITUTE OF NEUROLOGY, PSYCHIATRY AND NARCOLOGY OF THE NATIONAL ACADEMY OF MEDICAL SCIENCES OF UKRAINE"

Рецензований науково-практичний медичний журнал

Peer-reviewed scientific and practical journal of medicine

Заснований у вересні 1993 р.

Founded in September, 1993

Періодичність — щокварталу

The journal is published quarterly

Журнал внесений до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктор наук та кандидат наук (доктор філософії) за галузями медичних наук (наказ МОН України від 28.12.2019 р. № 1643).

The journal is included in the list of specialized scientific publications of Ukraine, in which the results of dissertations for the degree of doctor of sciences and doctor of philosophy in the fields of medical sciences can be published (order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 28 December 2019, No. 1643)

Головний редактор
МАРУТА Наталія

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Борнштейн Натан (Тель-Авів, Ізраїль)
Брайнін Майкл (Кремс-на-Дунаї, Австрія)
Венгер Олена (Тернопіль, Україна)
Волошина Наталія (Харків, Україна)
Дубенко Андрій (Харків, Україна)
Карабан Ірина (Київ, Україна)
Кожина Ганна (Харків, Україна) —
заступник головного редактора
Лінський Ігор (Харків, Україна)
Маркова Маріанна (Харків, Україна)
Мінко Олександр (Харків, Україна)
Мишиєв Вячеслав (Київ, Україна)
Міщенко Владислав (Харків, Україна)
Міщенко Тамара (Харків, Україна)
Негрич Тетяна (Львів, Україна)
Овчаренко Микола (Рівне, Україна)
Огоренко Вікторія (Дніпро, Україна)
Пашковський Валерій (Чернівці, Україна)
Підкоритов Валерій (Харків, Україна)
Пшук Наталія (Вінниця, Україна)
Танцюра Людмила (Харків, Україна)
Федченко Вікторія (Харків, Україна) —
відповідальний секретар
Хабрат Богуслав (Варшава, Польща)
Чабан Олег (Київ, Україна)

Chief Editor
MARUTA Nataliya

EDITORIAL STAFF:

Bornshtein Natan (Tel-Aviv, Israel)
Brainin Michael (Krems an der Donau, Austria)
Venger Olena (Ternopil, Ukraine)
Voloshyna Natalia (Kharkiv, Ukraine)
Dubenko Andrii (Kharkiv, Ukraine)
Karaban Iryna (Kyiv, Ukraine)
Kozhyna Hanna (Kharkiv, Ukraine) —
deputy chief editor
Linskiy Igor (Kharkiv, Ukraine)
Markova Marianna (Kharkiv, Ukraine)
Minko Oleksandr (Kharkiv, Ukraine)
Mishyiev Viacheslav (Kyiv, Ukraine)
Mishchenko Vladyslav (Kharkiv, Ukraine)
Mishchenko Tamara (Kharkiv, Ukraine)
Nehrych Tetiana (Lviv, Ukraine)
Ovcharenko Mykola (Rivne, Ukraine)
Ogorenko Viktoriia (Dnipro, Ukraine)
Pashkovskyy Valerii (Chernivtsi, Ukraine)
Pidkorytov Valerii (Kharkiv, Ukraine)
Pshuk Nataliia (Vinnytsia, Ukraine)
Tantsura Liudmyla (Kharkiv, Ukraine)
Fedchenko Viktoriia (Kharkiv, Ukraine) —
executive secretary
Habrat Boguslaw (Warsaw, Poland)
Chaban Oleh (Kyiv, Ukraine)

Том 33, випуск 2 (123)
Харків, 2025

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

вул. Академіка Павлова, 46, м. Харків, 61068
ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології імені П. В. Волошина Національної академії медичних наук України».

Адреса сайту журналу: www.uvnpn.com.ua

ADDRESS OF EDITORSHIP:

46, Academician Pavlov Str., Kharkiv, Ukraine, 61068,
SI "P. V. Voloshyn Institute of neurology, psychiatry and narcology of the NAMS of Ukraine".

Web-site of the journal: www.uvnpn.com.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 16345-4817ПР від 10.02.2010 р.

Certificate for state registration of print mass
media KV № 16345-4817PR, dated 10 Feb, 2010

Рекомендовано до друку вченою радою
ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології імені П. В. Волошина НАМН України» (протокол
№ 5 від 09.05.25 р.)

Approved for publication by the Academic
Council of SI "P. V. Voloshyn Institute of neurology,
psychiatry and narcology of the NAMS of Ukraine"
(protocol no. 5 dated 9 May, 2025)

РЕЦЕНЗЕНТИ З ПИТАНЬ НЕВРОЛОГІЇ:

Волошина Наталія (м. Харків, Україна),
Карабань Ірина (м. Київ, Україна), Дубенко
Євген (м. Харків, Україна), Міщенко Тамара
(м. Харків, Україна).

РЕЦЕНЗЕНТИ З ПИТАНЬ ПСИХІАТРІЇ:

Венгер Олена (м. Тернопіль, Україна),
Підкоритов Валерій (м. Харків, Україна),
Чабан Олег (м. Київ, Україна).

РЕЦЕНЗЕНТИ З ПИТАНЬ НАРКОЛОГІЇ:

Лінський Ігор (м. Харків, Україна),
Мінко Олександр (м. Харків, Україна).

До уваги авторів

До опублікування у журналі «Український вісник психоневрології» приймаються статті з проблем клінічної та експериментальної неврології, психіатрії та наркології, психотерапії, судової фармації, інших суміжних наук, оригінальні дослідження, огляди, лекції, спостереження з практики, дискусійні статті, наукова хроніка, короткі повідомлення, рецензії, а також роботи з питань викладання нейронаук, організації та управління психоневрологічною службою, статті історичного характеру, інформація про новітні лікарські засоби, про минулі та майбутні з'їзди, науково-практичні конференції та семінари.

Під час підготовки робіт до друку треба брати до уваги таке:

1. До розгляду редакційною колегією журналу приймаються роботи, що не публікувалися та не подавалися до друку раніше.

2. Оригінал роботи подається до редакції українською або англійською мовами.

3. Статті надсилаються до редакції у двох примірниках з офіційним направленням установи (1 примірник), експертним висновком (2 примірники) та електронною версією у текстовому редакторі Microsoft Word. Не треба ділити текст статті на окремі файли (крім рисунків, що виконані в інших програмах).

4. Обсяг статей не повинен перевищувати: для проблемних та оригінальних досліджень, лекцій та оглядів — 10 сторінок, для дискусійних статей — 8 сторінок, для наукової хроніки — 5 сторінок, для коротких повідомлень — 3 сторінок.

5. Роботи друкують кеглем 14, через 1,5 інтервали з полями: ліворуч — 3,5 см, праворуч — 1 см, зверху та знизу — по 2,5 см (28—30 рядків на сторінці, 60—70 знаків у рядку).

6. Викладення робіт повинно бути чітким, містити такі розділи: вступ (з обґрунтуванням актуальності), матеріал та методи дослідження, отримані результати, їх обговорення, висновки, перелік літературних джерел.

7. Тексту статті повинні передувати індекс УДК; українською та англійською мовами: прізвище та ініціали авторів, назва статті, резюме обсягом не більш як 1800 знаків, включно з ключовими словами, відповідно до вимог до наукових фахових видань України (наказ Міністерства освіти і науки України № 32 від 6.02.2018). У тексті статті посилання на літературні джерела наводять в квадратних дужках і нумерувати в порядку їх згадування.

8. Перелік використаної літератури оформлюється відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006, ДСТУ ГОСТ 7.80:2007, ДСТУ 8302:2015 і містить джерела мовою оригіналу за останні 10 років (більш ранні публікації вносять до переліку тільки у разі потреби). Кількість цитованих джерел: в оригінальних статтях — не більше ніж 30, в оглядах літератури — не більше ніж 60. **Обов'язково вказувати цифровий ідентифікатор статті (збірника) DOI, якщо його немає — PMID або URI, URL.** Окрім того, перелік літератури має бути транслітерований в романському алфавіті (References).

9. Після переліку літератури наводять українською та англійською мовами без скорочень *відомості про авторів*: прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання, посада або професія, основне місце роботи чи навчання (підрозділ, кафедра, найменування установи або організації); місто; країна;

ID ORCID у форматі <https://orcid.org/XXXX-XXXX-XXXX-XXXX>; e-mail та контактні телефони (окремим рядком).

10. Усі фізичні величини та одиниці треба наводити за системою SI, терміни — згідно з анатомічною та гістологічною номенклатурами, діагностику — за допомогою Міжнародної класифікації хвороб 10-го перегляду.

11. Таблиці повинні бути компактними, мати назву, що відповідає змісту. На усі рисунки та таблиці у тексті мають бути посилання.

12. Ілюстрації до роботи (рисунки, фотографії, графіки та діаграми) подаються у чорно-білому зображенні, з можливістю редагування. Фотографії мають бути контрастними (у цифровому форматі з роздільною здатністю не менш ніж 240 dpi), рисунки та графіки — чіткими, тонові рисунки — у форматі *.tif, 240—300 dpi, без компресії.

13. Повноформатні кольорові ілюстрації мають бути подані в електронній версії для комп'ютера типу IBM PC. Колірна модель — CMYK, 300 dpi. Векторна графіка — у форматі *.pdf. Текст (шрифти) і логотипи подавати тільки в кривих. Розмір ілюстрації — 205 × 295 мм, від цих меж має бути не менш ніж 10 мм до значимих об'єктів.

14. Текст статті та усі супровідні матеріали мають бути відредагованими та перевіреними. Стаття має бути підписаною усіма авторами.

15. Автори обов'язково заповнюють дві форми XML (українська та англійська версії) та надсилають разом зі статтею (форми XML з прикладом заповнення наведені на офіційному сайті журналу www.uvnrp.com.ua у рубриці «Авторам»).

16. Редакція залишає за собою право скорочення та виправлення надісланих статей (відповідно до «Порядку розгляду публікацій» та «Порядку рецензування публікацій», розміщених на сайті журналу).

17. Відхилені у процесі рецензування рукописи авторам не повертаються. Статті, що оформлені без дотримання вказаних правил, не розглядаються.

За зміст та оформлення статей (публікацій) відповідальність несе автор.

Статті надсилати на адресу:

вул. Ак. Павлова, 46, м. Харків, Україна, 61068
ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології імені П. В. Волошина НАМН України», редакція журналу «Український вісник психоневрології», e-mail: inrp@ukr.net

Офіційний сайт журналу: www.uvnrp.com.ua

DOI журналу: <https://doi.org/10.36927/2079-0325>

Свідоцтво про держ. реєстрацію КВ № 16345-4817ПР від 10.02.2010 р.

Громадська організація «Асоціація неврологів, психіатрів і наркологів України», ДУ «Інститут неврології, психіатрії та наркології імені П. В. Волошина НАМН України».
Адреса редакції та видавця: вул. Ак. Павлова, 46, м. Харків, 61068, тел./факс: 738-32-25; e-mail: inrp@ukr.net; visnuk.pn@gmail.com

Формат 60×84/8. Ум. друк. арк. 8,72. Обл.-вид. арк. 9,8.

Оригінал-макет виготовлений ФО-П Строков Д. В. Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ХК № 247 від 19.11.2009 р.

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМНІ СТАТТІ

Лінський І. В., Хаустов М. М., Кузьмінов В. Н., Мінко О. І., Кожина Г. М., Гриневиц Є. Г., Овчаренко М. О., Чугунов В. В., Пострелко В. М., Денисенко М. М., Плехов В. А., Ткаченко Т. В., Задорожний В. В., Малихіна Н. А., Мінко О. О., Лакінський Р. В., Васильєва О. О., Юрченко О. М., Герасимов Б. О., Герасимов Д. О. (Харків, Київ, Рівне, Запоріжжя)
Частота «п'яних днів» і її зв'язок із показниками вживання інших психоактивних речовин..... 4

ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ПСИХІЧНИХ ТА ПОВЕДІНКОВИХ РОЗЛАДІВ

Васильєва О. В., Самойлова О. В. (Харків)
Психологічна дезадаптація іноземних студентів англомовної форми навчання в умовах воєнного стану..... 13

Денисов Є. М., Путятін Г. Г. (Кропивницький)
Комплексна оцінка потенціалу поліпрагмації в психіатрії.... 16

Кожина Г. М., Немченко А. О. (Харків)
Психоосвітні інтервенції в персоналізованій терапії депресивних розладів в осіб, які постраждали від бойових дій... 21

Кожина Г. М., Сухарєва В. А., Потопов О. О. (Харків)
Механізми розвитку психічних розладів, пов'язаних зі стресом, у військових із бойовою травмою: значення супутньої патології та синдромальної організації..... 26

Лінський І. В., Підкоритов В. С., Кузьмінов В. Н., Денисенко М. М., Заворотний В. І., Лакінський Р. В., Скринник О. В., Мінко О. О., Задорожний В. В., Ткаченко Т. В., Малихіна Н. А., Борзенко В. Р. (Харків)
Динаміка афективної і адиктивної симптоматики та якості життя у пацієнтів зі стрес-асоційованими розладами протягом стандартного стаціонарного лікування..... 33

Огоренко В. В., Шорніков А. В., Баклашкін В. М. (Дніпро)
Прогнозування якості життя у осіб з адиктивною поведінкою..... 43

Пронько І. А. (Харків)
Терапевтичні втручання при аутизмі через призму доказової медицини: фокус на поведінкові методики..... 48

Тєрєшина І. Ф., Зеленська К. О., Черненко І. О., Деміхова Н. В. (Харків)
Психопатологічна феноменологія та клінічний менеджмент хворих на депресивний епізод в умовах повномасштабного вторгнення..... 54

Чемєрис М. М. (Львів)
Порівняльний аналіз афективних, соматовегетативних і когнітивних психопатологічних реакцій у пацієнтів з дифузною алопецією різного генезу..... 57

Ярославцев С. О. (Кропивницький)
Вплив війни на показники діяльності стаціонарної психіатричної допомоги: досвід обласної психіатричної лікарні. 61

ЛІТЕРАТУРНІ ОГЛЯДИ

Марута Н. О., Федченко В. В., Панько Т. В., Семікіна О. Є., Явдак І. О. (Харків)
Сучасний стан проблеми емоційного вигорання у працівників сфери охорони психічного здоров'я (аналітичний огляд літератури)..... 64

ЮВІЛЕЇ

До 75-річчя з дня народження доктора медичних наук, професора Михайлова Бориса Володимировича, заслуженого діяча науки і техніки України, академіка Національної академії наук вищої освіти України..... 74

PROBLEM ARTICLES

Linskiy I. V., Khaustov M. M., Kuzminov V. N., Minko O. I., Kozhyna H. M., Grynevych Ye. G., Ovcharenko M. O., Chugunov V. V., Postrelko V. M., Denysenko M. M., Pliekhov V. A., Tkachenko T. V., Zadorozhny V. V., Malykhina N. A., Minko O. O., Lakynskiy R. V., Vasylieva O. O., Yurchenko O. M. Herasymov B. O., Herasymov D. O. (Kharkiv, Kyiv, Rivne, Zaporizhzhia)
Frequency of "drunk days" and its relationships with other psychoactive substance use indicators..... 4

DIAGNOSTICS AND THERAPY OF MENTAL AND BEHAVIORAL DISORDERS

Vasylieva O. V., Samoiloova O. V. (Kharkiv)
Psychological Maladjustment of Foreign Students in English-Language Educational Programs during Wartime..... 13

Denysov Ye. M., Putyatin G. G. (Kropyvnytskyi)
Comprehensive assessment of polypharmacy potential in psychiatry..... 16

Kozhyna H. M., Nemchenko A. O. (Kharkiv)
Psychoeducational interventions in personalized therapy of depressive disorders in persons affected by combat actions. 21

Kozhyna H. M., Sukharieva V. A., Potapov O. O. (Kharkiv)
Mechanisms of development of stress-related mental disorders in combat-injured military personnel: the role of comorbid pathology and syndromal organization..... 26

Linskiy I. V., Pidkorytov V. S., Kuzminov V. N., Denysenko M. M., Zavorotny V. I., Lakynskiy R. V., Skrynnik O. V., Minko O. O., Zadorozhny V. V., Tkachenko T. V., Malykhina N. A., Borzenko V. R. (Kharkiv)
Dynamics of affective and addictive symptoms and quality of life in patients with stress-associated disorders during standard inpatient treatment..... 33

Ogorenko V. V., Shornikov A. V., Baklashkin V. M. (Dnipro)
Prediction of quality of life in persons with addictive behavior..... 43

Pronko Ivan (Kharkiv)
Therapeutic interventions in autism through the prism of evidence-based medicine: focus on behavioral techniques... 48

Tieroshina I. F., Zelenska K. O., Chernenko I. O., Demikhova N. V. (Kharkiv)
Psychopathological phenomenology and clinical management of patients with depressive episode under conditions of full-scale invasion..... 54

Chemerys M. M. (Lviv)
Comparative analysis of affective, somatovegetative and cognitive psychopathological reactions in patients with diffuse alopecia of various genesis..... 57

Yaroslavtsev S. O. (Kropyvnytskyi)
The impact of war on inpatient psychiatric care performance indicators: the experience of a regional psychiatric hospital... 61

LITERATURE REVIEW

Maruta N. O., Fedchenko V. V., Panko T. V., Semikina O. Ye., Yavdak I. O. (Kharkiv)
The current state of the problem of emotional burnout in mental health professionals (analytical review of the literature)..... 64

JUBILEES

To the 75th anniversary of the birth of Doctor of Medical Sciences, Professor Boris Volodymyrovych Mikhailov, Honored Scientist of Science and Technology of Ukraine, Academician of the National Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine..... 74

О. В. Васильєва, О. В. Самойлова

ПСИХОЛОГІЧНА ДЕЗАДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ АНГЛОМОВНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

O. V. Vasylieva, O. V. Samoilova

PSYCHOLOGICAL MALADJUSTMENT OF FOREIGN STUDENTS IN ENGLISH-LANGUAGE EDUCATIONAL PROGRAMS DURING WARTIME

Ключові слова: психологічна дезадаптація, іноземні студенти, воєнний стан, англomовна освіта, травматичний стрес

Keywords: psychological maladjustment, foreign students, wartime, English-language education, traumatic stress

У процесі роботи проведено комплексне клініко-психологічне, клініко-анамнестичне та психодіагностичне обстеження 372 іноземних студентів англomовної форми навчання I—VI курсів Харківського національного медичного університету. I група — студенти з Індії (194 особи); II група — студенти з країн Близького Сходу (96 осіб); III група — студенти з країн Африки (82 особи). Патологічні рівні психологічної дезадаптації (високий та виражений) діагностовано у 26,6 % студентів з Індії, 30,6 % студентів з країн Близького Сходу та 40,0 % студентів з африканських країн, що свідчить про диференційовану вразливість залежно від культурної дистанції та соціально-економічних чинників. Клініко-психологічна структура дезадаптивних станів іноземних студентів представлена астено-депресивним (23,1 % обстежених I групи, 15,8 % II групи та 25,6 % III групи), гіперстезичним (29,9 %, 29,8 %, 22,2 % відповідно), тривожним (25,5 % I групи, 18,9 % II групи та 31,1 % III групи) та дисфоричним (21,5 %, 35,5 % та 21,1 % відповідно) варіантами.

Психологічна дезадаптація іноземних студентів в умовах воєнного стану характеризується специфічними рисами, що відрізняються від класичних адаптаційних розладів мирного часу. Поєднання травматичного стресу, культурної дезорієнтації та порушення освітнього процесу створює унікальний симптомокомплекс, який потребує розробки спеціалізованих діагностичних критеріїв та інноваційних психотерапевтичних протоколів.

A comprehensive clinical-psychological, clinical-anamnestic, and psychodiagnostic examination was conducted on 372 foreign students in English-language educational programs from 1st to 6th year at Kharkiv National Medical University. Group I — students from India (194 individuals); Group II — students from Middle Eastern countries (96 individuals); Group III — students from African countries (82 individuals). Pathological levels of psychological maladjustment (high and severe) were diagnosed in 26.6 % of students from India, 30.6 % of students from Middle Eastern countries, and 40.0 % of students from African countries, demonstrating differential vulnerability depending on cultural distance and socio-economic factors. The clinical-psychological structure of maladaptive states in foreign students was represented by astheno-depressive (23.1 % of Group I subjects, 15.8 % of Group II, and 25.6 % of Group III), hyperesthetic (29.9 %, 29.8 %, 22.2 % respectively), anxiety (25.5 % of Group I, 18.9 % of Group II, and 31.1 % of Group III), and dysphoric (21.5 %, 35.5 %, and 21.1 % respectively) variants.

Psychological maladjustment of foreign students during wartime is characterized by specific features distinct from classical adaptation disorders of peacetime. The combination of traumatic stress, cultural disorientation, and disruption of the educational process creates a unique symptom complex that requires the development of specialized diagnostic criteria and innovative psychotherapeutic protocols.

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року створило безпрецедентну ситуацію в світовій освітній практиці, коли тисячі іноземних студентів опинилися в епіцентрі воєнних дій [1; 2].

Психологічна дезадаптація іноземних студентів в цих умовах набуває особливої гостроти через унікальне поєднання чинників: травматичний досвід воєнних дій, раптовий розрив з освітнім середовищем, вимушена зміна країни перебування, перехід на онлайн-навчання в стресових умовах та невизначеність щодо майбутнього. Студенти англomовної форми навчання стикаються з додатковими викликами, пов'язаними з засвоюванням складного академічного матеріалу іноземною мовою в умовах хронічного стресу та технічних обмежень дистанційного навчання [3; 4].

Психологічна адаптація іноземних студентів в умовах воєнного стану є значущою проблемою сучасної освітньої системи України, оскільки від успішності подолання дезадаптаційних процесів залежить не лише збереження академічної успішності в екстремальних умовах, а й психоемоційне благополуччя та професійне майбутнє студентів-іноземців. Психологічне благополуччя іноземних студентів безпосередньо впливає на їхню академічну успішність та готовність продовжувати навчання в Україні [5; 6].

Особливої актуальності набуває розробка ефективних підходів до діагностики та корекції дезадаптивних станів цієї категорії студентів, а також створення комплексних психотерапевтичних програм, орієнтованих на феноменологічні особливості дезадаптації в умовах війни. Вивчення феноменології дезадаптивних станів іноземних студентів дає змогу виявити специфічні прояви психологічних порушень, що відрізняються від класичних описів адаптаційних

розладів у мирний час. Традиційні діагностичні методи виявляються недостатніми для адекватної оцінки психологічного стану студентів, які одночасно переживають травматичний стрес воєнних дій, культурну дезорієнтацію та академічні труднощі в умовах дистанційного навчання [7—9].

Мета — дослідити феноменологію та клініко-психологічні особливості проявів психологічної дезадаптації іноземних студентів англійської форми навчання в умовах повномасштабного вторгнення.

У процесі роботи проведено комплексне клініко-психологічне, клініко-анамнестичне та психодіагностичне обстеження 372 іноземних студентів англійської форми навчання I—VI курсів Харківського національного медичного університету, обох статей, середнім віком $19,0 \pm 3,0$ роки.

Дослідження проведено на базі Харківського національного медичного університету та охопило 372 іноземних студентів англійської форми навчання I—VI курсів, які були поділені на три групи відповідно до географічного походження: I група — студенти з Індії (194 особи); II група — студенти з країн Близького Сходу (96 осіб); III група — студенти з країн Африки (82 особи).

У роботі використані такі методи обстеження: клініко-анамнестичний, клініко-психологічний, психодіагностичний та статистичний.

Встановлено, що серед основних психосоціальних чинників ризику дезадаптації іноземних студентів в умовах повномасштабного вторгнення переважають: суттєва зміна життєвого стереотипу через вимушену евакуацію та перехід на дистанційне навчання (38,6 % студентів I групи, 39,6 % — II та 37,4 % — III групи); труднощі адаптації у віртуальному навчальному середовищі та утримання соціальних зв'язків в умовах географічної розпорошеності (36,1 %, 37,46 % та 38,4 % обстежених студентів відповідно); труднощі засвоєння складного навчального матеріалу та медичної термінології через обмежені можливості практичного навчання (28,5 % студентів I групи, 33,1 % — II та 32,1 % студентів III групи); необхідність адаптації до нової форми навчальної дисципліни та самостійного відпрацювання матеріалу в умовах психологічного стресу воєнного часу (36,4 %, 34,6 % та 33,9 % обстежених студентів відповідно).

Обстежені студенти відзначають у себе дефіцит позитивних емоцій, що корелює з депресивними тенденціями воєнного періоду (31,9 % обстежених I групи, 29,4 % обстежених II групи, 32,2 % III групи); усвідомлення недостатнього рівня академічної підготовки та проблеми у засвоєнні практичних навичок (26,8 %, 29,9 % та 27,9 % відповідно); зниження навчальної мотивації на тлі травматичного стресу (26,2 % обстежених I групи, 25,6 % обстежених II групи, 24,9 % III групи); дисфункціональність захисних механізмів психіки в умовах пролонгованого впливу багатьох стресорів (42,7 %, 44,1 % та 43,9 % відповідно); несформованість навичок саморегуляції та стрес-менеджменту в екстремальних умовах (41,1 % обстежених I групи, 40,8 % обстежених II групи, 39,9 % III групи).

Аналіз рівнів психологічної дезадаптації іноземних студентів в умовах воєнного стану показав високий рівень дезадаптації з потребою в інтенсивному психологічному супроводі у 15,3 % студентів I групи, 11,4 % II групи та 16,4 % III групи; виражений рівень дезадаптації із забезпеченням психокорекційних втручань — у 21,1 %, 19,2 % та 23,6 % відповідно; помірний рівень дезадаптації, що потребує психологічної підтримки, діагностовано у 25,1 % студентів I групи, 23,1 % II групи та 24,14 % III групи; незначні адаптаційні труднощі ситуативного характеру спостерігалися у 18,4 %, 19,2 % та 17,9 % відповідно. Успішну адаптацію до екстремальних умов навчання продемонстрували 20,1 % студентів I групи, 27,1 % II групи та 20,0 % III групи, що свідчить про високий рівень індивідуальної резистентності.

Клінічні прояви дезадаптивних станів характеризуються тривожними розладами різної інтенсивності з фобічними компонентами, депресивними епізодами, сенсibiliзацією до стресогенних подразників, соціальним відчуженням та комунікативними труднощами, емоційним збідненням та конфліктною поведінкою внаслідок емоційного перенапруження. Когнітивні порушення включали дефіцит уваги та концентрації, швидку розумову виснаженість на тлі хронічного травматичного стресу, підвищену відволікаємість з інтрузивними спогадами про травматичні події, що особливо актуалізувалося під час сесій та проходження ліцензійних іспитів в умовах технічних обмежень та додаткового стресу.

Клініко-психологічна структура дезадаптивних станів іноземних студентів характеризується астено-депресивним варіантом з вираженою втомлюваністю та зниженим настроєм на тлі хронічного стресу (23,1 % обстежених I групи, 15,8 % II групи та 25,6 % III групи), гіперстезичним варіантом з підвищеною вразливістю до стресових впливів та емоційною лабільністю (29,9 %, 29,8 %, 22,2 % відповідно), тривожним варіантом з фобічними реакціями та соматизацією тривоги (25,5 % I групи, 18,9 % II групи та 31,1 % III групи) та дисфоричним варіантом з дратівливістю та афективними спалахами як захисною реакцією на травматичний досвід (21,5 %, 35,5 % та 21,1 % відповідно).

Психодіагностичне обстеження з використанням SCL-90-R в умовах воєнного стану виявило підвищені рівні тривожності, зумовлені впливом травматичних стресорів та невизначеністю ситуації (54,2 % обстежених I, 55,2 % II та 56,1 % III груп), депресивними проявами на тлі порушення життєвих планів та соціальної дезадаптації (31,5 %, 28,5 % та 32,2 % відповідно) та соматизації як психофізіологічної відповіді на хронічний стрес воєнного періоду (29,2 % обстежених I, 31,1 % II та 32,2 % III групи).

Проведене дослідження показало недосконалість механізмів психологічного захисту у 41,1 % обстежених I групи, 40,8 % II групи та 39,9 % III групи та дефіцит навичок саморегуляції в умовах пролонгованого травматичного впливу у 42,7 %, 44,1 % та 43,9 % студентів відповідно.

Соціально-психологічна дезадаптація характеризувалася вираженою фрустрованістю в важливих

життєвих сферах: порушенням звичного способу життя через травматичні зміни життєвих обставин (39,8 % студентів I групи, 40,1 % II та 36,9 % III груп), дисфункцією родинних зв'язків через вимушену сепарацію та комунікативні бар'єри, порушення академічних взаємовідносин в умовах дистанційного навчання (33,9 %, 35,8 % та 30,9 % відповідно), а також загальною незадоволеністю життєвою ситуацією (35,3 % I групи, 33,9 % II та 39,6 % III групи).

Поведінкові патерни в конфліктних ситуаціях відображали дезадаптивні тенденції: переважання компромісних стратегій як прояв конформності та зниженої асертивності (22,3 % I групи, 25,1 % II та 24,1 % III групи), уникаючу поведінку як усунення від додаткових стресорів (36,5 %, 30,1 % та 41,1 % відповідно) та конкурентних стратегій як компенсаторного механізму на тлі фрустрації та безсилля (19,8 % I групи, 38,1 % II та 19,8 % III групи).

Результати дослідження демонструють, що психологічна дезадаптація іноземних студентів в умовах повномасштабного вторгнення набуває специфічних рис, що відрізняються від класичних форм адаптаційних розладів мирного часу. Поєднання травматичного впливу, культурної дезорієнтації та порушення звичного освітнього процесу створює унікальний симптомокомплекс, який потребує міждисциплінарного підходу до діагностики та корекції. Отримані дані обґрунтовують нагальну потребу створення інноваційних психотерапевтичних протоколів, орієнтованих на феноменологічні особливості дезадаптації в екстремальних умовах, та розроблення превентивних програм психологічної підтримки студентів іноземців.

Список літератури

1. Six months of war: a first-wave study of stress, anxiety, and depression in Ukraine / Kurapov A, Danyliuk I, Loboda A, et al. // *Front Psychiatry*. 2023. Vol. 14:1190465. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1190465>
2. Непорада І. М. Адаптація студентів-першокурсників до дистанційного навчання в умовах воєнного стану // *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 1 (208). С. 39—44. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1\(208\)-39-44](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1(208)-39-44)
3. Особливості стресового реагування здобувачів вищої медичної освіти в умовах воєнного часу / Белов О. О., Маркова М. В., Новицький А. В. [та ін.] // *Український вісник психоневрології*. 2024. Т. 32, вип. 4 (121). С. 4—9. DOI: <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V32-is4-2024-1>
4. Пшук Н. Г., Белов О. О., Новицький А. В. Психосоціальна дезадаптація та якість життя студентів медичних закладів вищої освіти в умовах воєнного часу // *Український вісник психоневрології*. 2023. Т. 31, вип. 2 (115). С. 69—74. DOI: <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V31-is2-2023-9>
5. Дослідження рівня особистісної резилієнтності здобувачів вищої освіти різних галузей знань під час воєнного стану в Україні / Огоренко В. В., Шустерман Т. Й., Ніколенко А. Є. [та ін.] // *Український вісник психоневрології*. 2025. Т. 33, вип. 1 (122). С. 54—58. DOI: <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V33-is1-2025-8>
6. Кокун О. М., Мельничук Т. І. Резилієнс-довідник: практичний посібник. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАН України; 2023. 25 с. DOI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734632/1/Довідник.pdf>

7. Дмитрук Л. Проблема адаптації українських та іноземних студентів-першокурсників до навчального процесу // *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2019. Вип. 2. С. 32—38. DOI: [10.31499/2307-4906.2.2019.168360](https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2019.168360)

8. Тихоновський О. В. Адаптація студентів-іноземців до навчання в Україні // *Медична освіта*. 2015;(1). DOI: <https://doi.org/10.11603/me.v0i1.4186>

9. Ордатій Н., Ангелська В. Дослідження стану психологічного здоров'я студентів-медиків в умовах воєнного стану // *Психосоматична медицина та загальна практика*. 2024. Т. 9. № 1. DOI: <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v9i1.496>

References

1. Kurapov A, Danyliuk I, Loboda A, et al. Six months of war: a first-wave study of stress, anxiety, and depression in Ukraine. *Front Psychiatry*. 2023;14:1190465. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1190465>
2. Neporada IM. Adaptation of first-year students to distance learning under martial law. *Image of Modern Teacher*. 2023;1(208):39-44. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1\(208\)-39-44](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2023-1(208)-39-44) (In Ukrainian).
3. Belov O., Markova M. V., Novytskyi A. V., Dronenko V. H., Markov A. R. [Peculiarities of stress response of higher medical education students in wartime conditions]. *Ukrains'kyi visnyk psykhonevrologii*. 2024;32(4):4-9 (In Ukrainian).
4. Pshuk NH, Belov OO, Novytskyi AV. [Psychosocial maladaptation and quality of life of medical students during wartime]. *Ukrains'kyi visnyk psykhonevrologii*. 2023;31(2):69-74. <https://doi.org/10.36927/2079-0325-V31-is2-2023-9> (In Ukrainian).
5. Ohorenko V. V., Shusterman T. Y., Nikolenko A. Ye., Kokashynskyi V. O., Kokashynska G. V. [Research on the level of personal resilience of higher education students from different fields of knowledge during martial law in Ukraine]. *Ukrains'kyi visnyk psykhonevrologii*. 2025;33(1):54-58 (In Ukrainian).
6. Kokun OM, Melnychuk TI. *Resilience handbook: practical guide*. Kyiv: H.S. Kostyuk Institute of Psychology NAES of Ukraine; 2023. 25 p. (In Ukrainian).
7. Dmytruk L. The problem of adaptation of Ukrainian and foreign first-year students to the educational process. *Collection of Scientific Papers of Uman State Pedagogical University*. 2019;(2):32-38. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2019.168360> (In Ukrainian).
8. Tykhonovskyi OV. Adaptation of foreign students to studying in Ukraine. *Medical Education*. 2015;(1). <https://doi.org/10.11603/me.v0i1.4186> (In Ukrainian).
9. Ordatii N, Anhelska V. Study of the psychological health status of medical students under martial law. *Psychosomatic Medicine and General Practice*. 2024;9(1). <https://doi.org/10.26766/pmgrp.v9i1.496> (In Ukrainian).

Надійшла до редакції 16.06.2025

ВАСИЛЬЄВА Оксана Василівна, кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри*; <https://orcid.org/0000-0003-0285-8820>

САМОЙЛОВА Олена В'ячеславівна, кандидат медичних наук, доцент кафедри*; <https://orcid.org/0000-0003-2838-8185>

* — кафедра фізіології Харківського національного медичного університету, м. Харків, Україна

VASYLIEVA Oksana, MD, PhD, Associate Professor, Lecturer of the Department**; <https://orcid.org/0000-0003-0285-8820>

SAMOILOVA Olena, MD, PhD, Lecturer of Department**; <https://orcid.org/0000-0003-2838-8185>

** — Department of Physiology of Kharkiv National Medical University, Kharkiv, Ukraine